

The background of the cover features a magnifying glass with a dark handle and a circular lens. The lens is positioned over a document with horizontal lines, suggesting text. In the lower-left corner of the lens, there is a stylized logo consisting of a circle with a vertical bar and a curved line, resembling a lowercase 'a' or a similar symbol. The entire image is overlaid with a semi-transparent blue filter.

Informe Media.cat

**La retallada social del Govern
espanyol a les tertúlies matinals
de TV3, Catalunya Ràdio i RAC1**

Setembre 2010

Informe Media.cat

La retallada social del Govern espanyol a les tertúlies matinals de TV3, Catalunya Ràdio i RAC1

Xavier Giró

Oriol Andrés

Media.cat

escacc

Introducció.....	2
Objectius	3
1. Contextualització.....	4
1.1. Crisi econòmica i mesures d'ajust.....	5
1.2. La retallada del Govern espanyol.....	6
2. Metodologia	7
2.1. Tertúlies analitzades i procediment.....	8
3. Punts clau	10
3.1. Tertúlies legitimadores i resignades.....	11
3.2. Poca pluralitat, superficialitat i manca de perspectiva de gènere	12
3.3. L'Estat espanyol, el marc hegemònic.....	13
4. Anàlisi de les tertúlies	14
4.1. Participants en les tertúlies	15
4.1.1. Participants per tertúlia i dia.....	17
4.2. Posicionaments	19
4.2.1. La competència del Govern espanyol i l'adequació de les mesures	19
4.2.2. Com combatre la crisi?	21
4.2.3. Què fer amb el sistema financer?	22
4.2.4. Vaga, si o no?	23
4.2.5. Marc polític de referència.....	24
4.3. Formules i estratègies	26
4.3.1. Fórmules axiomàtiques i resignades.....	26
4.3.2. Fórmules incrementalistes	27
4.3.3. Fórmules buides.....	27
4.3.4. Fórmules desresponsabilitzadores	28
4.3.5. Fórmules amb prejudicis	29
5. Conclusions.....	30
5.1. Conclusions.....	31

Dels set milions de catalans que viuen a Catalunya, al voltant de nou-centes mil persones segueixen les tertúlies matinals de TV3, Catalunya Ràdio i RAC1. La influència del que s'hi diu, encara que difícil de quantificar, està fora de dubte.

Media.cat, l'observatori crític dels mitjans impulsat pel Grup de Periodistes Ramon Barnils, i el grup de recerca Observatori de la Cobertura de Conflictes (OCC-UAB), amb el suport de la fundació Escacc, col·laboren en aquest informe per estudiar quines són les característiques del discurs que arriba a la població sobre la crisi i la política econòmica del Govern espanyol des de les emissores amb més audiència del Principat. L'estudi analitza les primeres cinc emissions a partir de la data del 12 de maig de 2010, en què el president del Govern espanyol, José Luís Rodríguez Zapatero, va anunciar les mesures de la retallada social que havia apuntat uns dies abans.

Emprant la metodologia pròpia de l'Anàlisi Crítica del Discurs, l'informe analitza els discursos predominants de les tertúlies, estudiant la posició social dels seus participants, analitzant-ne la pluralitat ideològica en relació amb la política econòmica i identificant i discutint les formules i estratègies discursives desplegades. L'informe no parteix d'una posició socialment i políticament neutral, sinó preocupada per la sort dels sectors menys afavorits de la societat i per la contribució dels mitjans a la creació d'una ciutadania ben informada, capaç de prendre decisions de forma autònoma i no tutelada. Per això, l'estudi es proposa descobrir si hi ha mecanismes, instruments i estratègies que puguin legitimar polítiques que estimem que constitueixen un abús de poder.

La conclusió que es pot avançar no és gaire afalagadora per als mitjans. L'informe constata que les tertúlies han estat poc plurals a l'hora d'aportar veus crítiques amb les retallades socials, legitimant en la majoria de casos les mesures del Govern espanyol i mantenint-se en la superfície de la matèria que és objecte d'anàlisi. La manca de diversitat social i ideològica i una major especialització es revelen com les mancances bàsiques d'uns espais mediàtics privilegiats on la pluralitat hauria de ser objecte d'especial atenció.

L'informe analitza el discurs dels participants a les tertúlies matinals de TV3, Catalunya Ràdio i RAC 1 durant les cinc primeres emissions a partir del dia 12 de maig de 2010, data de l'anunci de les mesures de reducció de la despesa pública que després aprovaria el Govern espanyol.

Per analitzar el discurs difós a través de les tertúlies s'ha emprat l'anàlisi quantitatiu i qualitatiu. Els objectius específics han estat:

- Estudiar la posició social dels participants en les tertúlies.
- Extreure i ordenar les matrius ideològiques de cada participant, és a dir, determinar les proposicions que defineixin els seus posicionaments.
- Analitzar la pluralitat ideològica de les tertúlies en relació amb la política econòmica.
- Identificar i discutir les fórmules i estratègies discursives desplegades.
- Determinar en quina mesura els participants tenen en compte el marc nacional espanyol o el marc nacional català.

1. Contextualització

1.1. Crisi econòmica i mesures d'ajust

L'origen de la crisi econòmica declarada el 2008 queda lluny. En una societat on la informació és constant i abundant, als mitjans sovint manquen espais per contextualitzar i posar en ordre els fets que ocorren. El passat més de maig, fins i tot la crisi de les hipoteques *sub-prime* o el rescat de la banca quedaven lluny i l'actualitat girava al voltant de la crisi grega i els "atacs dels mercats" al deute dels països de l'Eurozona, especialment d'Irlanda, l'Estat espanyol i Itàlia. Qui recordava les paraules del president francès Nicolàs Sarkozy amb l'anunci d'una pròxima reforma del capitalisme? La consigna política majoritària als mitjans de comunicació de masses era que els països de la Unió Europea havien de fer un gest en forma d'austeritat pressupostària per aportar "seguretat a als mercats", entesos com entitats despersonalitzades i autònomes que, de nou, imposaven les seves normes. "Inestabilitat", "tensions", "contagi", "fallida" o "amença" eren paraules recurrents i habituals.

Amb la vista posada a reduir el deute públic espanyol, el febrer de 2010 l'executiu de José Luís Rodríguez Zapatero havia aprovat un Pla d'Austeritat per estalviar 50.000 milions d'euros fins l'any 2013. Era l'any en què, segons havia promès el Govern espanyol a la Comissió Europea, el dèficit públic retornaria al 3% del PIB, el màxim marcat pels Vint-i-set al Pacte d'Estabilitat i Creixement. De la reducció en 50.000 milions, 5.000 havien sortit dels comptes de 2010. La més important, de 1.759 milions, va correspondre al ministeri espanyol de Foment, que va recórrer a la col·laboració del sector privat per continuar finançant el pla d'obres públiques.

Va ser una reducció forta que el Govern espanyol va presentar en aquell moment –sempre dins de les lògiques capitalistes de mercat– com a suficient. Tanmateix, a principis de maig de 2010, després del "rescat" de Grècia, la UE es troba en plena "crisi" del deute públic als mercats financers. Com a resposta, el consell de ministres d'Economia i Finances de la UE (Ecofin) va aprovar en una reunió extraordinària la creació d'un fons de 750.000 milions d'euros pels països de l'Eurozona que no poguessin fer front al seu deute sobirà. La ministra espanyola d'Economia, Elena Salgado, sostenia que la moneda europea "estava amenaçada i en perill de desaparèixer" i, per tant, s'havia pres una decisió amb el qual, segons ella, "la política li havia guanyat la partida als especuladors".

En sintonia amb la creació del fons d'ajuda als estats febles, els mitjans de comunicació van relatar com la ministra Salgado va rebre fortes pressions dels seus homòlegs de diversos països i del Banc Central Europeu perquè el Govern espanyol dugués a terme una reducció pressupostària addicional a l'esmentat pla d'ajustament de 50.000 milions. Li reclamaven que donés noves "senyals als mercats", estimades com a més necessàries arran de la creació del fons que comprometia a la resta de països de l'Eurozona i al Fons Monetari Internacional.

Així, el 9 de maig de 2010 l'Estat Espanyol va anunciar una nova rebaixa del dèficit públic d'1,5 punts del PIB. Una xifra que situaria el dèficit previst pel 2010 en un 9,3% del PIB i el de 2011 al 6,5%, enlloc del 9,8% i el 7,5% respectivament plantejats d'entrada. Van ser 15.000 milions d'euros (5.000 per 2010 i 10.000 per 2011) que, en ser desglossats pel president del Govern espanyol, José Luís Rodríguez Zapatero, tres dies després, es van convertir en la major retallada social a l'Estat espanyol dels darrers trenta anys.

1.2. La retallada del Govern espanyol

El 12 de maig de 2010, Zapatero va pujar a la tribuna del Congrés espanyol i va desgranar el paquet de les deu mesures destinades a combatre el deute públic:

- Reduir el sou del personal del sector públic en un 5% de mitjana al 2010 i congelar-lo el 2011. La rebaixa és proporcional als ingressos i afecta més de tres milions de ciutadans de l'Estat espanyol.
- Reduir un 15% el sou dels membres del Govern espanyol.
- Suspendre el 2011 la revalorització de les pensions de més de cinc milions de ciutadans, tret de les no contributives i les mínimes.
- Eliminar el règim transitori per a la jubilació parcial previst a la Llei 40/2007.
- Eliminar el 'xec-bebè' de 2.500 euros a partir de l'1 de gener de 2011.
- Ajustar el nombre d'unitats –pastilles, sobres, etc.– contingudes en els envasos de medicaments a la duració estandarditzada dels tractaments.
- Reduir l'ajuda oficial al desenvolupament 2010 i 2011 en 600 milions d'euros.
- Escurçar 6.045 milions d'euros entre 2010 i 2011 en la inversió pública estatal.
- Estalviar 1.200 milions d'euros més per part de les Comunitats Autònomes i entitats locals.
- Eliminar la retroactivitat de les sol·licituds d'ajuda per dependència, que s'hauran de resoldre en sis mesos.

No feia ni tres mesos que el president del Govern espanyol havia assegurat: “Mentre jo sigui president, les polítiques socials no tindran retallades”. Una setmana abans, fins i tot, després d'una reunió amb el líder de l'oposició, Mariano Rajoy, Zapatero havia assegurat que no hi hauria una retallada “dràstica” per no posar en perill la recuperació econòmica. Però les circumstàncies, segons va dir Zapatero, havien canviat en una setmana. “Ningú podia preveure que durant la setmana passada es produís una crisi del mercat de valors i un deteriorament dels diferencials del deute, sobretot a la Zona Euro”, va dir.

Així, va prosseguir el cap de l'executiu estatal, “Espanya té desequilibris que són un 11,2% de dèficit i un 20% d'atur”. Per tant, va assegurar, calia passar de l'11,2% de dèficit de 2009 a un 6% el 2011, i s'havia “de fer en dos anys les dues terceres parts d'allò previst per a quatre”. Per guanyar l'anomenada confiança dels mercats, va demanar “un esforç nacional col·lectiu”. Interpel·lat per Joan Herrera, d'ICV, sobre si hi hauria també mesures destinades a augmentar la càrrega impositiva sobre les rendes més altes, Zapatero va assegurar que el govern era “plenament sensible” en el repartiment dels esforços i que els que més capacitat tenien havien de fer un esforç “major”. Una resposta oberta i fins al moment no concretada en cap mesura.

Les mesures van ser aprovades en un consell de ministres extraordinari vuit dies després, el 20 de maig de 2010. Unes mesures, va reiterar en la roda de premsa posterior la vicepresidenta primera del Govern espanyol, Maria Teresa Fernández de la Vega, “necessàries i imprescindibles”.

2. Metodologia

2.1. Tertúlies analitzades i procediment

L'informe està realitzat amb un enfocament propi de l'Anàlisi Crítica del Discurs. És multidisciplinar perquè tracta sobre el mitjans de comunicació i el seu discurs al voltant de la política econòmica del Govern espanyol. Per tant, recorre a conceptes de les teories de la comunicació, del periodisme, de la lingüística crítica i la ciència política.

Les tertúlies analitzades

Les tres tertúlies analitzades són líders d'audiència a Catalunya en ràdio i televisió. En el cas de la ràdio, són *El Matí de Catalunya Ràdio*, amb Manel Fuentes, i *El Món a RAC1*, amb Jordi Basté, En el cas de la televisió, el programa *Els Matins*, de TV3, dirigit i conduït per Josep Cuní. Segons les dades de l'Estudi General de Mitjans (EGM) de juliol de 2010, *El Matí de Catalunya Ràdio* té una mitjana de 400.000 oients diaris i *El Món a RAC1* de 386.000. El programa *Els Matins de TV3* va tancar el juliol amb 103.000 espectadors de mitjana.

Procediment

S'han transcrit les tertúlies incloses a *El Matí de Catalunya Ràdio*, *El Món a RAC 1* i *Els Matins* de TV3 relatives als dies 12, 13, 14, 17 i 18 de maig de 2010. A partir de la transcripció, s'han extret les matrius ideològiques dels tertulians en base a la graella definida al voltant de les proposicions relatives a:

1. Considera necessari reduir el dèficit?
2. Valoracions sobre la retallada social. Es dona per bona, és necessària?
3. Quina valoració fa sobre els treballadors públics?
4. Creu que les mesures seran útils per sortir de la crisi?
5. Qui són responsables de la crisi actual?
6. Quines valoracions fa sobre la situació a l'Estat Espanyol?
7. Quines solucions alternatives ofereix per sortir de la crisi? De quin tipus són?
8. Emmarca la crisi a l'Estat espanyol en una crisi mundial?
9. Què proposa sobre el sistema financer?
10. Quina relació hi hauria d'haver entre els mercats i els governs?
11. Valoracions sobre les demandes fetes des de la UE, FMI, Obama, Xina...
12. Quin o quins són els marcs polítics de referència?
13. Quina valoració fa de l'actuació del Govern espanyol amb relació a la crisi?
14. Esmenta la reforma laboral com a mesura? Si l'esmenta, com ho concreta?
15. Quina valoració fa de la probable reacció dels sindicats?

Les intervencions dels tertulians han servit per omplir una bona part dels ítems de la matriu corresponen a cada un, però no tots, perquè alguns mai es van manifestar en relació amb alguns dels punts. L'informe sintetitza les proposicions recollides fins a generar una o dues macroproposicions que resumeixen els seus posicionaments en cada ítem. Així mateix, s'han pres un conjunt de mesures compensadores de les possibles distorsions discursives corresponents al context, tenint en compte que:

- Les proposicions expressen l'opinió dels tertulians en un dia concret, però poden no reflectir un posicionament posterior més meditat i, per suposat poden no reflectir el seu pensament polític. De fet, en particular l'informe mai afirma res sobre el pensament dels tertulians.
- Les matrius s'han omplert a partir de les seves declaracions en converses verbals sobre la retallada social i no responen directament al qüestionari formulat.
- També cal tenir en compte que l'estudi analitza cinc dies de tertúlies i per tant les temàtiques, encara que parlin d'economia, cada dia que passa estan més desvinculades de la retallada en sí.

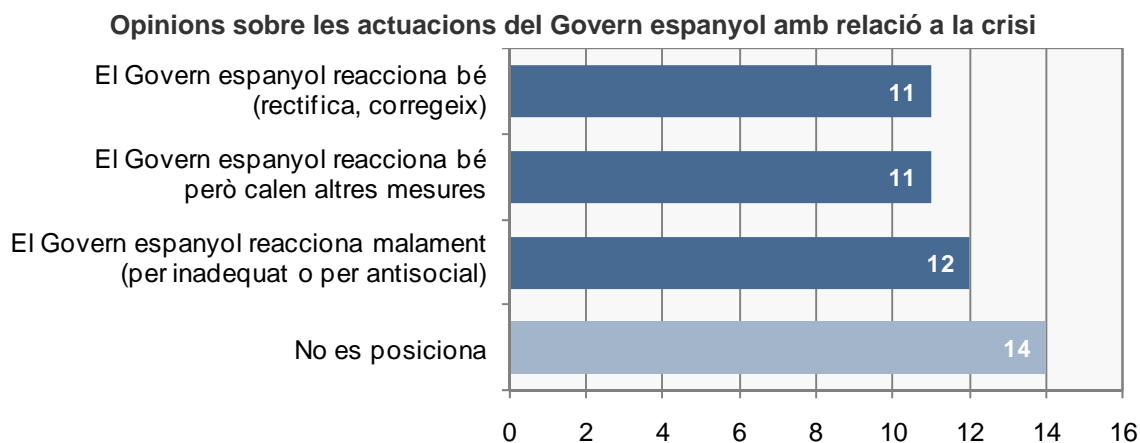
L'informe quantifica el resultat de l'anàlisi qualitativa d'extracció de les macroproposicions ideològiques per al conjunt de les tertúlies i elabora una sèrie de taules i gràfics que mostren quines idees són les hegemòniques o simplement hi són més o menys presents. L'informe manté l'anonimat sobre qui sosté cada posició ja que l'interès de l'anàlisi no està en generar un debat sobre les persones sinó sobre els discursos transmesos i el rols dels mitjans de comunicació.

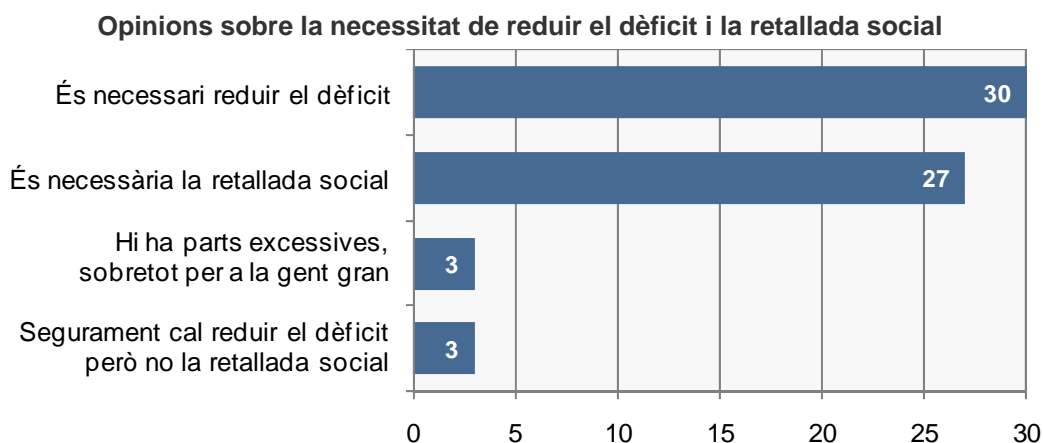
3. Punts clau

3.1. Tertúlies legitimadores i resignades

Les tres tertúlies analitzades legitimen globalment les mesures adoptades pel Govern espanyol. Dels 48 tertulians, 22 consideren que el Govern espanyol reacciona bé, 14 no es posicionen i només 12 consideren que la resposta de l'executiu és inadequada. Així consta en aquesta gràfica, on cada tertulià figura només en una de les columnes.

En particular, les idees difoses a partir de les tertúlies legitimen que part del cost de sortir de la crisi recaigui en els sectors socials menys afavorits –pensionistes i dependents–, quan ells no en són responsables. 30 tertulians consideren necessària la reducció del dèficit i 27 justifiquen la retallada social. Són minoria els qui consideren que les mesures són excessives perquè afecten a segments socials desafavorits (3) i els qui creuen necessària la reducció del dèficit però no la retallada social (3). Així consta també en aquesta gràfica, on es recull de forma no necessàriament exclouent les persones que s'expressen d'acord amb les afirmacions de la taula.

Per normal general, els tertulians adopten una actitud de resignació davant de mesures que creuen inevitables. Més enllà del posicionament a favor o en contra de cada tertulià, predominen fórmules axiomàtiques i resignades ('Era necessari' / 'Era inevitable' / 'No hi havia alternativa'). Així es plasma una estratègia que legitima les propostes neoliberalistes amb la creença segons la qual 'no hi ha alternativa'.

3.2. Poca pluralitat, superficialitat i manca de perspectiva de gènere

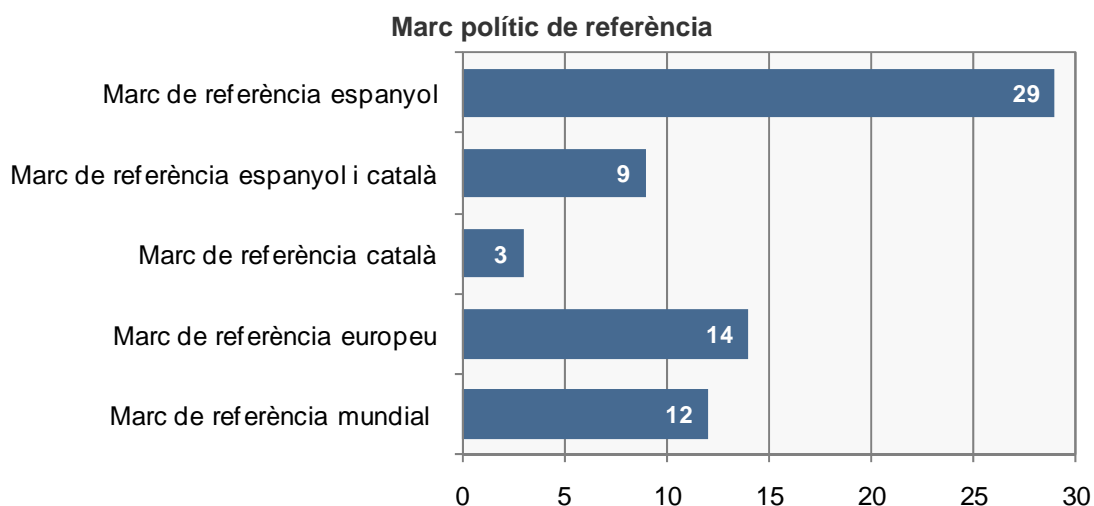
La majoria dels 48 participants en les tertúlies pertanyen a estrats socials que van des del perfil de professional liberal fins a empresaris o integrants de les classes més afavorides. Aquesta uniformitat afavoreix la presència de perspectives pròpies de les classes mitjanes i altes. Això és així malgrat que en els programes dels que formen part les tertúlies analitzades hi ha trams oberts de participació telefònica o electrònica.

Més de la meitat dels tertulians (29) són periodistes. Dels professionals del periodisme que participen en les tertúlies, pràcticament la meitat (14) han estat o són directors o directors adjunts d'un mitjà de premsa escrita. Són, doncs, persones amb responsabilitats empresarials i amb un contracte estret amb els cercles de poder. La composició professional de les tertúlies afavoreix la presència de persones de perfil generalista i poc especialitzat. Les discussions es mantenen sovint en la superfície temàtica.

Així mateix, l'escassa representació de les dones (només 9 de 48 participants) tampoc facilita perspectives de gènere tant pel que fa a la crisi com als efectes que tenen les mesures de retallada social.

3.3. L'Estat espanyol, el marc hegemònic

Els tertulians prioritzen el marc espanyol a l'hora d'abordar el debat sobre les reformes impulsades pel Govern de José Luis Rodríguez Zapatero. Això és en gran part conseqüència del fet que el debat gira essencialment sobre mesures preses pel govern de l'Estat. El 79% dels tertulians (38) emmarquen, encara que no de forma exclusiva, el seu discurs en una esfera estatal. Una cinquena part (8) mantenen un marc de referència compartit entre l'espanyol i el català i només una minoria (3) mantenen un marc català contextualitzat en un marc supraestatal. Aquests tertulians, si bé emfatitzen en les seves intervencions la repercussió a Catalunya de les mesures del Govern espanyol, tampoc obvien el marc estatal.

4. Anàlisi de les tertúlies

4.1. Participants en les tertúlies

Participants

48 persones

Distribució

Deu participen a dues tertúlies:

7 a Catalunya Ràdio i TV3

1 a Catalunya Ràdio i RAC 1

2 a RAC 1 i TV3

Sexe

38 homes / 9 dones

Estrat laboral

1 historiador

3 economistes

1 exministre espanyol d'Indústria en un Govern del PSOE, exdirector general de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) i enginyer

1 extinent d'alcalde a l'Ajuntament de Barcelona per ICV i professora de Filologia

1 catedràtic de Filosofia

1 notari

2 advocades

1 director de cinema

3 escriptors (1 d'ells, expresident de la Diputació de Barcelona i exdiputat del PSC)

1 catedràtic de Dret Penal

1 empresari del sector financer, tecnològic, comunicació i mèdia

1 editor

1 exdiputada de CiU i professora de Dret Administratiu

29 periodistes, entre ells, 1 assessor d'empreses i ex polític del PP i 1 empresari audiovisual

1 exdiputat del PP al Parlament de Catalunya (fins juny 2010) i càrrec al Síndic de Greuges

A les tertúlies hi ha molts més homes (39) que dones (9). Ells en són un 79% i elles un 21%. Pel que fa a l'estrat laboral, el perfil va des de professionals liberals a integrants de classes altes. Els tertulians s'expressen en català tret d'un cas i esporàdiques excepcions.

De 48 tertulians, 29 són periodistes. La sobrerepresentació del món periodístic té una explicació en el fet que les tertúlies no canvien de components en funció dels temes a tractar i, dins de la varietat d'assumpes, els periodistes tenen un cert avantatge ja que en la seva professió, en general, toquen múltiples aspectes de la realitat i n'han d'estar al dia. Dels professionals del periodisme que participen en les tertúlies, pràcticament la meitat, 14, han estat o són directors o directors adjunts d'un mitjà de premsa escrita. És a dir, són persones amb responsabilitats empresarials i no periodistes de base.

L'anàlisi del contingut de les tertúlies, tal com s'ha apuntat abans, no es centra en les persones, sinó en les idees que es difonen a partir d'elles. No obstant, aquí hi ha la llista dels i les participants:

Joan B. Culla (Historiador / professor universitari) Catalunya Ràdio (12/05/10)

Xavier Sala i Martín (Economista / professor universitari) Catalunya Ràdio (12/05/10) / RAC1 (18/05/10)

Joan Majó (Exministre espanyol d'Indústria del PSOE i exdirector general de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals / enginyer) Catalunya Ràdio (12/05/10)

Eulàlia Vintro (Exregidora d'ICV / professora de Filologia grega) Catalunya Ràdio(12-05) / TV3 (13/05/10)

Juanjo López Burniol (Notari) TV3 (12/05/10)

Josep M. Terricabras (Catedràtic de Filosofia) TV3 (12/05/10) / Catalunya Ràdio(14/05/10)

Enric Hernández (Director d'*El Periódico*) TV3 (12/05/10) / Catalunya Ràdio(13/05/10)

Sílvia Giménez-Salinas (Advocada, exdegana del Col·legi d'Advocats de Barcelona) TV3 (12/05/10)

Toni Cruanyes (Cap d'Internacional TV3 / exdirector de l'*Avui*) TV3 (12/05/10)

Lluís Foix (Periodista i exdirector adjunt de *La Vanguardia*) RAC1 (12/05/10) / TV3 (13/05/10)

Antonio Franco (Exdirector d'*El Periódico*) RAC1 (12/05/10)

Santi Noya (Director de *Mundo Deportivo*) RAC1 (12/05/10)

Manuel Cuyàs (Director adjunt d'*El Punt*) RAC1 (12/05/10)

Àlex Salmon (Director d'*El Mundo* a Catalunya) Catalunya Ràdio (13/05/10)

Francesc Marc Álvaro (Periodista i assagista) Catalunya Ràdio (13/05/10)

Ferran Espada (Director d'*El Punt*) Catalunya Ràdio (13/05/10)

Joan Tàpia (Economista, advocat / Exdirector *La Vanguardia* i de TVE a Catalunya) TV3 (13/05/10)

Vicenç Villatoro (Periodista / Exdirector de l'*Avui*) TV3 (13/05/10)

Vicent Sanchis (Periodista / Exdirector de l'*Avui*) RAC1 (13-05)

Jordi Barbeta (Periodista de *La Vanguardia*) RAC1 (13/05/10) / TV3 (14/05/10)

Albert Montagut (Director d'*ADN*) RAC1 (13/05/10)

Glòria Serra (Periodista) RAC1 (13/05/10)

Pere Portabella (Director de cinema) Catalunya Ràdio (14/05/10)

Antoni Puigverd (Escriptor) Catalunya Ràdio(14/05/10) / TV3 (18/05/10)

Joan J. Queralt (Catedràtic de Dret Penal) Catalunya Ràdio(14/05/10) / TV3 (18/05/10)

Rafael Nadal (Periodista / Exdirector d'*El Periódico*) TV3 (14/05/10) / Catalunya Ràdio(17/05/10)

Anton Costas (Catedràtic d'Economia) TV3 (14/05/10)

Rosa Massagué (Periodista, secretària general de Reporters Sense Fronteres a l'Estat espanyol) TV3 (14/05/10)

Víctor Amela (Periodista) RAC1 (14/05/10)

Jordi Bosch (Periodista / conseller delegat d'Endemol) RAC1 (14/05/10)

Carles Vilarrubí (Empresari / patró de la Fundació Orfeo Català) RAC1 (14/05/10)

Ernest Folch (Editor) RAC1 (14/05/10)

Joan Carles Girauta (Escriptor i periodista) Catalunya Ràdio(17/05/10) / TV3 (18/05/10)

Pere Martí (Periodista) Catalunya Ràdio (17/05/10)

Xavier Sardà (Periodista i xouman) Catalunya Ràdio (17/05/10)

Lluís Bassets (Director adjunt d'*El País*) TV3 (17/05/10)

M. Eugènia Cuenca (Diputada de CiU i exconsellera de Governació) TV3 (17/05/10)

Joan Manuel Perdigo (Sotsdirector d'*El Periódico*) TV3 (17/05/10)

Manuel Milián (Exdiputat del PP / Periodista / Assessor d'empreses) TV3 (17/05/10)

Xavier Bru de Sala (Escriptor) Cat Radio (18/05/10)

Antoni Dalmau
(Exdiputat del PSC i expresident de la Diputació de Barcelona / escriptor) Catalunya Ràdio (18/05/10)

Milagros Pérez oliva (Periodista / Defensora del Lector d'*El País*) Catalunya Ràdio (18/05/10)

Sònia Domènech (Delegada de *La Razón* a Catalunya) Catalunya Ràdio (18/05/10)

Jaume Reixach (Director del setmanari *El Triangle*) Catalunya Ràdio (18/05/10)

Patricia Gabancho (Periodista i escriptora) TV3 (18/05/10)

Gemma Calvet (Advocada) RAC1 (18/05/10)

Francesc Vendrell (Exdiputat del PP / Director de Territori i Consum del Síndic de Greuges) RAC1 (18/05/10)

José Antich (Director de *La Vanguardia*) RAC1 (18/05/10)

En aquest llistat no s'esmenten els tertulians d'*El Món a RAC1* del dia 17 de maig, ja que parlen només de la victòria del Barça a la lliga de futbol i la consulta sobre la reforma de la Diagonal de Barcelona i, per tant, no han estat tinguts en compte: Marius Carol (periodista), Vicenç Villatoro (periodista) –que sí que apareix en una altra tertúlia de TV3–, Toni Brosa (periodista), Enric Bañeres (periodista), Miguel Rico (periodista) i Jordi Badia (periodista).

4.1.1. Participants per tertúlia i dia

A continuació es desglossen les diferents tertúlies, fent-ne constar la durada, els participants i els temes abordats en cadascuna. S'han fet constar els minuts que durava cada tertúlia i el conjunt de temes que s'hi han tractat perquè el lector es faci una idea global del pes de l'assumpte de la retallada en el context mediàtic del període analitzat.

12/05/10

TV3 (61 minuts)

Juanjo López Burniol, Josep M. Terricabras, Enric Hernández i Sílvia Giménez-Salinas

Temes abordats: Mesures de retallada, crisi econòmica, trucada d'Obama a Zapatero, procés contra el jutge Baltasar Garzón, consulta sobre la Diagonal de Barcelona.

Catalunya Ràdio (54 minuts)

Joan B. Culla, Xavier Sala i Martín, Joan Majó i Eulàlia Vintró

Temes abordats: Trucada d'Obama a Zapatero, crisi econòmica, anunci de les mesures de retallada, eleccions a la Gran Bretanya.

RAC1 (44 minuts)

Lluís Foix, Antonio Franco, Santi Noya i Manuel Cuyàs

Temes abordats: Crisi econòmica, anunci de les mesures de retallada, trucada d'Obama a Zapatero

13/05/10

TV3 (46 minuts)

Lluís Foix, Joan Tàpia, Vicenç Villatoro i Eulàlia Vintró

Temes abordats: Crisi econòmica, mesures de retallada, situació política a l'Estat espanyol com a resultat de l'anunci, governança europea.

Catalunya Ràdio (55 minuts)

Àlex Salmon, Francesc Marc Álvaro, Ferran Espada i Enric Hernández

Temes abordats: Crisi econòmica, mesures de retallada i reaccions, situació política a l'Estat espanyol com a resultat de l'anunci.

RAC1 (46 minuts)

Vicent Sanchis, Jordi Barbeta, Albert Montagut, Glòria Serra

Temes abordats: Mesures de retallada, reaccions i alternatives, crisi econòmica i situació política a l'Estat espanyol com a resultat de l'anunci.

14/05/10

TV3 (47 minuts)

Jordi Barbeta, Rafael Nadal, Anton Costas i Rosa Massagué

Temes abordats: Mesures de retallada, reaccions, situació a l'UE i a l'Estat espanyol com a resultat de l'anunci, consulta de la Diagonal i procés contra el jutge Baltasar Garzón.

Catalunya Ràdio (54 minuts)

Pere Portabella, Josep Maria Terricabras, Antoni Puigverd i Joan J. Queralt

Temes abordats: Crisi econòmica i alternatives, mesures de retallada i reaccions.

RAC1 (56 minuts)

Victor Amela, Jordi Bosch, Carles Vilarrubí i Ernest Folch

Temes abordats: Consulta sobre la Diagonal de Barcelona, crisi econòmica, mesures de retallada, reaccions i alternatives i situació política a l'Estat espanyol com a resultat de l'anunci.

17/05/10

TV3 (42 minuts)

Lluís Bassets, Maria Eugènia Cuenca, Joan Manuel Perdigó i Manuel Milián Mestre

Temes abordats: Crisi econòmica, mesures de retallada i situació del Govern espanyol com a resultat de la retallada i en el context europeu, consulta sobre la Diagonal de Barcelona.

Catalunya Ràdio (76 minuts)

Joan Carles Girauta, Pere Martí, Rafael Nadal i Xavier Sardà

Temes abordats: Victòria del F.C. Barcelona a la Lliga, consulta sobre la Diagonal de Barcelona, procés contra Baltasar Garzón, crisi econòmica i governança europea, mesures de retallada i reaccions a aquesta.

RAC1 (62 minuts)

Marius Carol, Vicenç Villatoro, Toni Brosa, Enric Bañeres, Miguel Rico i Jordi Badia

Temes abordats: Victòria del F.C. Barcelona a la Lliga i la consulta sobre la Diagonal de Barcelona.

18/05/10

TV3 (36 minuts)

Antoni Puigverd, Patricia Gabancho, Joan J. Queralt i Joan Carles Girauta

Temes abordats: Crisi econòmica, mesures de retallada i efecte d'aquestes sobre les comunitats autònomes, alternatives a la crisi i consulta sobre de la Diagonal de Barcelona.

Catalunya Ràdio (63 minuts)

Xavier Bru de Sala, Antoni Dalmau, Milagros Pérez Oliva, Sònia Domènech i Jaume Reixach

Temes abordats: Consulta sobre la Diagonal de Barcelona, crisi econòmica, governança europea, supervivència de l'estat del benestar europeu

RAC1 (55 minuts)

Xavier Sala i Martín, Gemma Calvet, Francesc Vendrell, José Antich

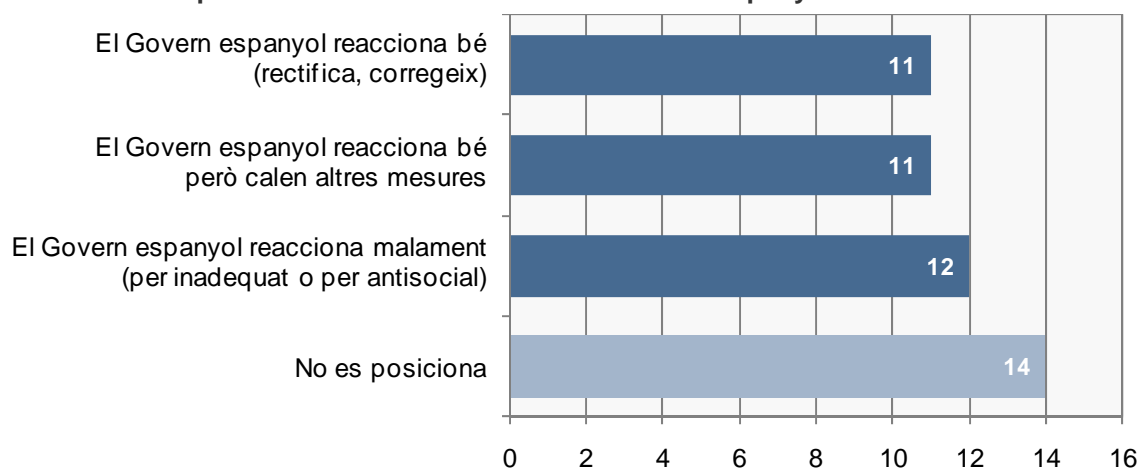
Temes abordats: Eleccions al F.C. Barcelona, fusions de bancs i caixes, sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Catalunya, mesures de retallada i aprimament de l'administració pública.

Per analitzar els discursos i posicionaments que es desprenen de les tertúlies, l'informe elabora una sèrie de gràfiques a partir de les matrius ideològiques de cadascun dels participants. L'informe analitza els posicionaments dels tertulians amb relació a la competència del Govern espanyol i l'adequació de les mesures, les formules per combatre la crisi, el paper que ha de jugar el sistema financer, la necessitat d'una vaga general i el marc polític de referència a l'hora d'abordar el debat sobre la crisi (Catalunya, Estat espanyol o entitats supraestats).

4.2.1. La competència del Govern espanyol i l'adequació de les mesures

La Gràfica 1 inclou la relació sobre què han opinat els tertulians de les actuacions del Govern espanyol amb relació a la crisi.

Gràfica 1. Opinions sobre les actuacions del Govern espanyol amb relació a la crisi

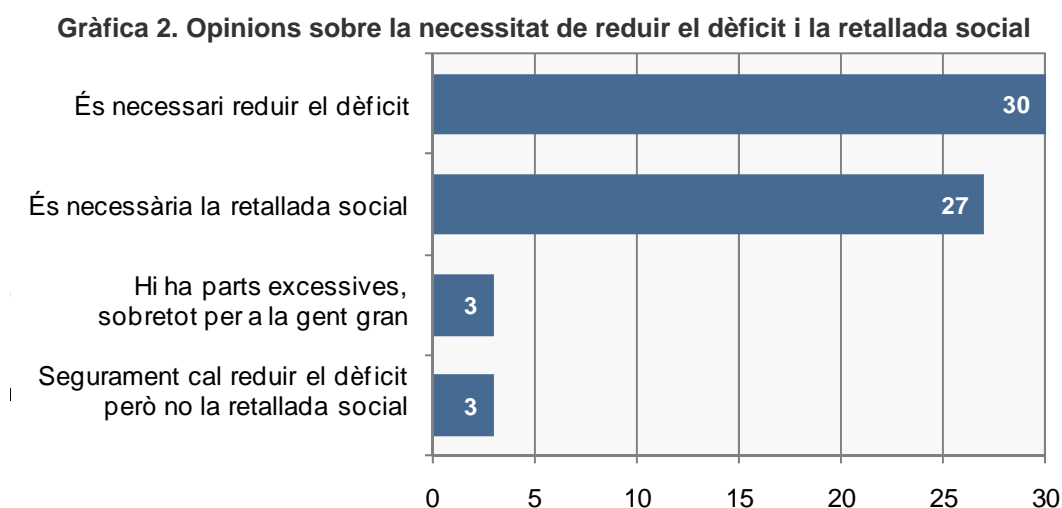
Tal com reflecteix la gràfica, on cada tertulià figura només una vegada, gairebé la meitat d'ells considera que el Govern espanyol ha reaccionat de manera correcta en "rectificar" les polítiques que havia aplicat fins llavors per combatre la crisi. Pràcticament la totalitat considera que el govern de Zapatero ha actuat tard, en la millor de les interpretacions per un mal diagnòstic, però tot i això valoren positivament la correcció cap a unes polítiques d'austeritat pressupostària. Cal esmentar també que una quarta part dels tertulians no es pronuncia sobre la reacció del govern.

En general, els tertulians favorables al canvi d'actitud del Govern espanyol el defensen, per una banda, perquè consideren que les mesures són necessàries i, per l'altra, com un gest de fortalesa davant dels mercats. Uns pocs tertulians afirmen, bé positivament, bé acríticament, que les mesures han vingut imposades per instàncies supraestats com la Unió Europea o el Fons Monetari Internacional i per tant no consideren que es puguin qüestionar.

Tanmateix, com consta a la Gràfica 1, entre els que aplaudeixen el viratge (22), la meitat considera que calen altres mesures complementàries a la retallada per sortir de la crisi. Principalment, mesures destinades a incentivar el creixement econòmic. Hi ha por que la retallada en inversió pública endarrereixi la recuperació.

Només una quarta part dels tertulians (12 a la Gràfica 1) desaprova explícitament el gir donat pel Govern espanyol. En aquest grup hi ha diferents raons per suspendre l'executiu. En alguns casos, per considerar que les mesures són antisocials i defensar que se'n podien haver pres d'altres. Hi ha qui critica més les formes que el fons, és a dir, el fet que les mesures s'hagin pres unilateralment sense diàleg social. Un tertulià preveu que les mesures no seran eficaces ja que, segons ell, no es perceben com a justes i equitatives. Finalment, dos participants consideren les mesures aprovades com "un pedaç d'urgència per satisfer els mercats" i, per tant, "sense valor" per afrontar la sortida de la crisi. La majoria dels tertulians considera que la recuperació passa per altres reformes estructurals, ja sigui del sistema financer o de l'Estat.

La Gràfica 2 fa referència a les opinions sobre si consideren necessari o no reduir el dèficit i, separatament, la despesa social.

La gràfica constata que dos terços dels tertulians (30) consideren que era necessari reduir el dèficit de l'Estat. Aquesta gràfica recull de forma no necessàriament excloent quantes persones s'han expressat d'acord amb les afirmacions de la taula. Els trenta que troben necessari reduir el dèficit, es desdoblen en 27 que també creuen que cal fer la retallada social i tres que creuen que no. La resta, tres, opinen que no cal reduir el dèficit.

Les explicacions donades pels tertulians favorables a reduir el dèficit són diverses. La tesi defensada per un economista liberal, compartida per d'altres tertulians, és que el govern ho ha de fer perquè així li ho exigeixen els mercats –amb raó, segons ell– per poder deixar-li més diners a un interès moderat. Segons aquest argument, el govern té un dèficit anual massa elevat que provocarà que d'aquí a uns anys no pugui tornar els diners prestats que ha aconseguit en els mercats.

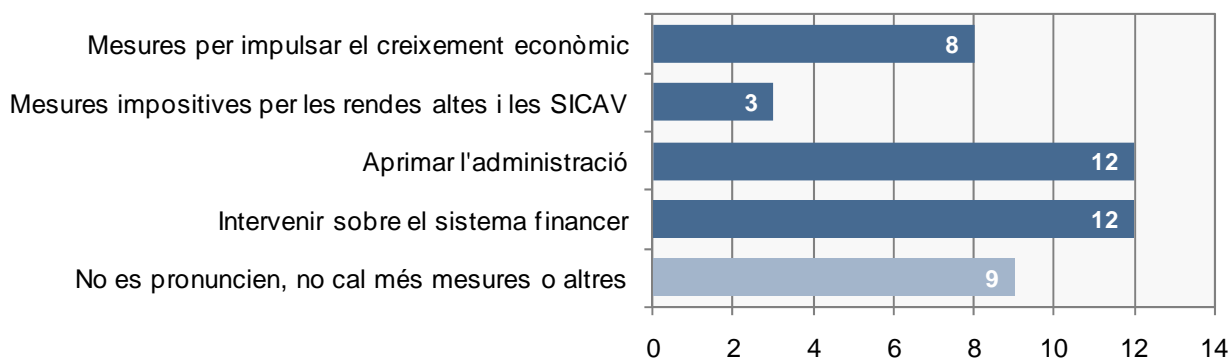
Alguns veuen la retallada social com un gest, ja sigui de força o de bona voluntat, cap a uns mercats que –segons ells– han agafat por al deute públic espanyol. D'altres argumenten que com que els ingressos públics han disminuït arran de la crisi, les despeses també han de caure ja que un dèficit de l'11% és massa elevat. "És la factura que ens ha deixat la crisi", diu un acadèmic. Finalment, hi ha els que esgrimeixen que l'anunci de reducció del dèficit era necessari per salvar l'euro.

En general, hi ha poca teorització econòmica i contextual del perquè cal la reducció del dèficit malgrat que la majoria de tertulians ho afirmen amb força convenciment. Pràcticament la totalitat de partidaris de la reducció es mostren també conformes amb el paquet de retallades socials. La resignació és l'actitud més estesa entre els tertulians. Si bé és cert que hi ha un cert malestar pel fet que les mesures afectin només a les classes mitjanes i baixes, no s'arriba pas a configurar un corrent majoritari partidari d'una retallada diferent. La retallada social és percebuda com a inevitable, encara que hi ha una demanda força present a favor d'una altra retallada que també afecti a les rendes altes. Només un parell de tertulians, dels favorables a un ajust del dèficit, troben emfàticament fora de lloc que el Govern espanyol prengui mesures que afectin els segments poblacionals més desvalguts. També en franca minoria, uns altres tres, tot i acceptar amb reserves que potser calia reduir el dèficit, són del tot contraris a la retallada social. Catorze dels tertulians no opinen al respecte.

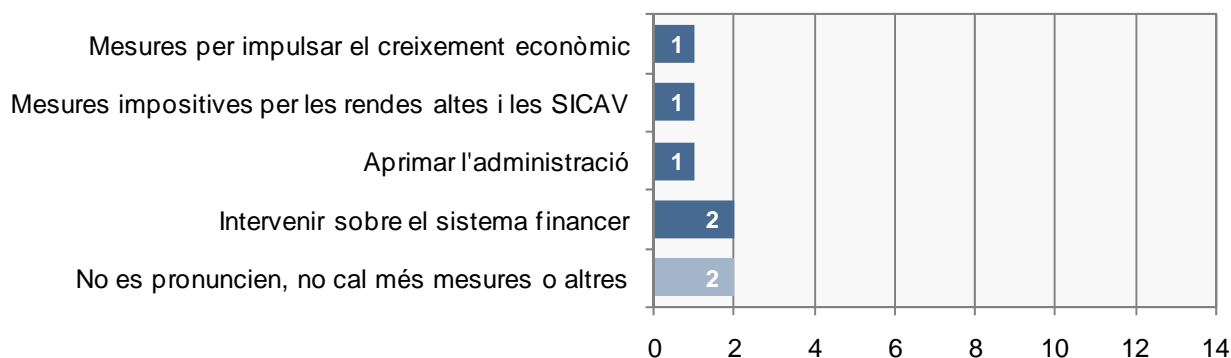
4.2.2. Com combatre la crisi?

Un element comú en el discurs de la majoria dels tertulians és la necessitat de més mesures o reformes per tal de millorar la situació de l'economia espanyola (Gràfiques 3, 4 i 5.). Com que diversos tertulians s'han pronunciat sobre mesures també diverses, cada un d'ells o elles pot ser comptat en més d'una opció a cada taula. Només una cinquena part dels tertulians no fa cap comentari sobre la necessitat d'altres mesures.

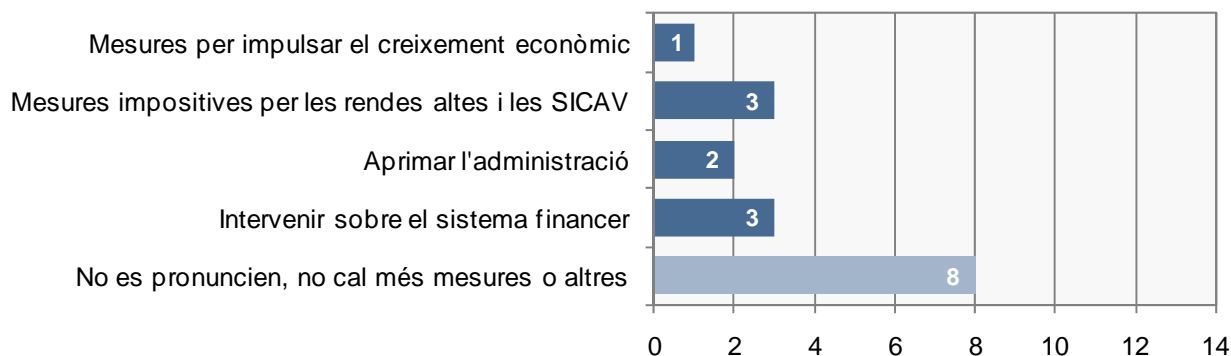
Gràfica 3. Els que consideren que la retallada social és necessària, ¿què diuen sobre altres possibles mesures?

Gràfica 4. Els que consideren que la retallada social és excessiva, ¿què diuen sobre altres possibles mesures?

Gràfica 5. Els que no es pronuncien sobre la retallada social, ¿què diuen sobre altres possibles mesures?

Considerem, primer, en conjunt les tres taules anteriors. Una de les mesures més reclamades és una reforma de l'administració per tal d'aprimar-la. En particular, es suggereix la supressió de ministeris que han perdut competències en benefici de les comunitats autònomes, una reivindicació freqüent de les tertúlies. També s'apunta una reducció dels nombre de sous a càrrec de l'administració –que alguns identifiquen erròniament com a “massa funcional”–, especialment d'assessors i càrrecs de confiança. Una tercera part reclama aquestes reformes.

Una cinquena part (sumant els partidaris de les tres taules) especifica que calen a més mesures destinades a potenciar el creixement econòmic, amb diferents graus de concreció dependent del tertulià. Entre els que més les concreten, domina la reforma laboral.

En menor grau, els tertulians parlen de la implementació de mesures destinades a les rendes altes i a les Societats d'Inversió de Capital Variable (SICAV), que tributen un 1%, encara que hi ha discrepàncies sobre si l'augment de la càrrega impositiva seria positiu o generaria una fuga de fortunes cap a l'estranger. També, minoritàriament, s'al·ludeix a un major increment de l'IVA, la sortida de l'exèrcit espanyol d'Afganistan o una reforma del model productiu espanyol.

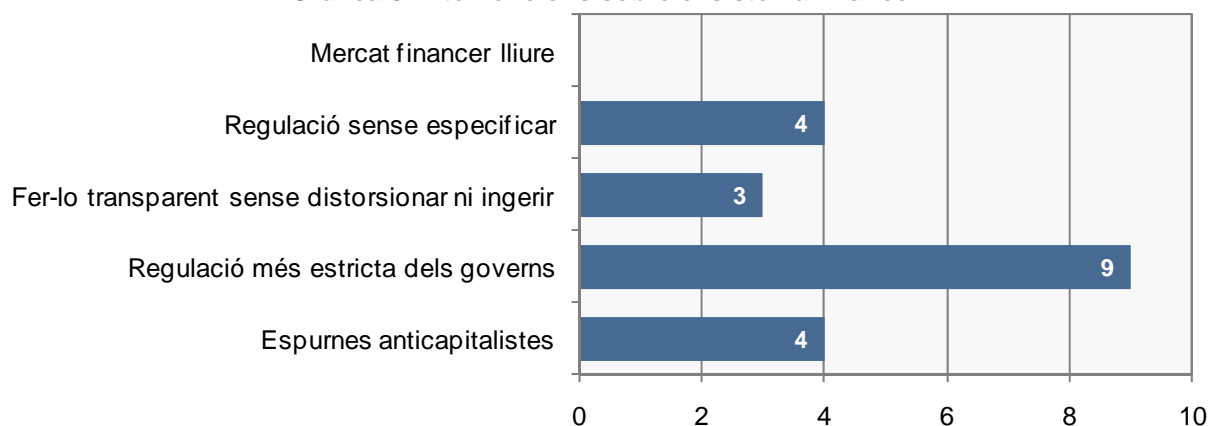
En un pla més global, dos tertulians consideren que la solució passa per una reforma integral del capitalisme, i un d'ells posa l'esperança en els moviments socials i organitzacions com els sindicats.

També es menciona com a gran solució la creació d'un govern europeu cohesionat que tingui un control sobre els mercats i les polítiques econòmiques dels Vint-i-set, si bé no s'especifica al voltant de quin projecte polític. Hi ha una falta de concreció generalitzada quan es parla d'Europa. Al llarg dels cinc dies de tertúlies, la demanda d'una major cohesió política europea rep reiterades mencions, fins i tot s'esmenta com a conseqüència positiva de la crisi el fet que la UE en sortirà reforçada ja que, de moment, hi ha hagut una certa unitat en matèria econòmica. Tanmateix, són en general intervencions que es queden en el titular, ja que en pocs casos s'entra a parlar amb profunditat del model polític o econòmic europeu que es consideraria l'idoni.

4.2.3. Què fer amb el sistema financer?

Un 40% dels tertulians esmenten com a necessària la intervenció en el sistema financer, malgrat que en aquest cas tampoc hi ha unitat sobre quina direcció ha de prendre. Així queda reflectit en la Gràfica 6.

Gràfica 6. Intervencions sobre el sistema financer

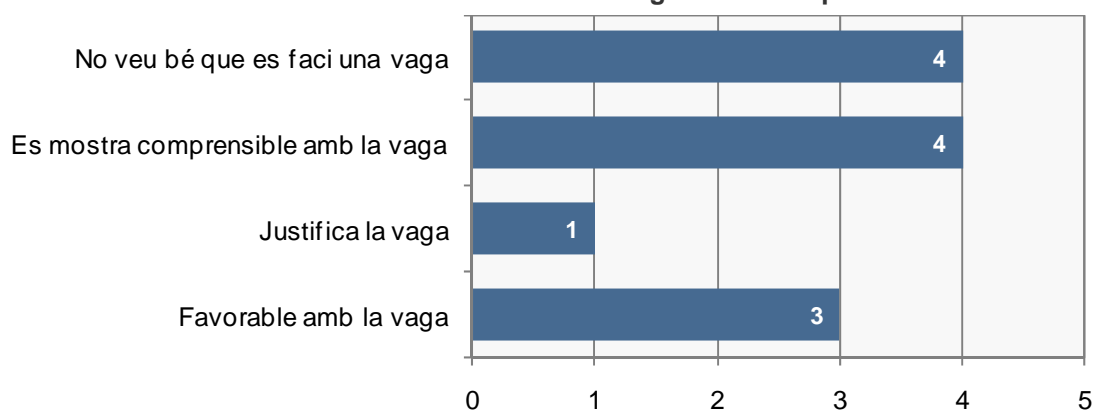
Una cinquena part (4) dels pro-regulació (20) no especifica quin tipus d'intervenció sobre els mercats seria la bona. De la resta, una majoria està a favor d'establir un control estricte per part dels governs sobre els mercats; una altra cinquena part emet espurnes de valoracions amb tons anticapitalistes i uns pocs són partidaris de només sanejar-lo i donar-li transparència. El 60% restant de tertulians (28) no esmenta la reforma financer.

Només una tercera part dels tertulians menciona els mercats financers com a responsables o coresponsables de la crisi. En general, hi ha una despersonalització dels mercats, sense una identificació precisa dels actors. L'esment als mercats financers és rellevant perquè la lògica de persecució del màxim benefici que hi impera explica el resultat de la crisi. Ara bé, esmentar-los però sense identificar els actors efectius que operen en el seu interior, permet una lectura en què se li atorga la responsabilitat al mercat –un lloc, un espai--, però difumina i eventualment esborra la dels actors financers reals (per exemple, bancs, fons d'inversió i especuladors).

4.2.4. Vaga, si o no?

La majoria dels tertulians no fa referència a la llavors probable vaga del sector públic per la rebaixa i congelació del seu sou. De la quarta part que en parla (12), com consta a la Gràfica 7, no hi ha una majoria ni a favor ni en contra. Només tres tertulians es mostren obertament favorables a la vaga i un la considera raonable. De la resta dels que en parlen, la meitat ho veu com un fet inevitable i en part comprensible si bé preocupant –perquè dividiria a la població, diuen–, i l'altra meitat directament no ho troba gaire o gens correcte.

Gràfica 7. Necessitat o no d'una vaga del sector públic

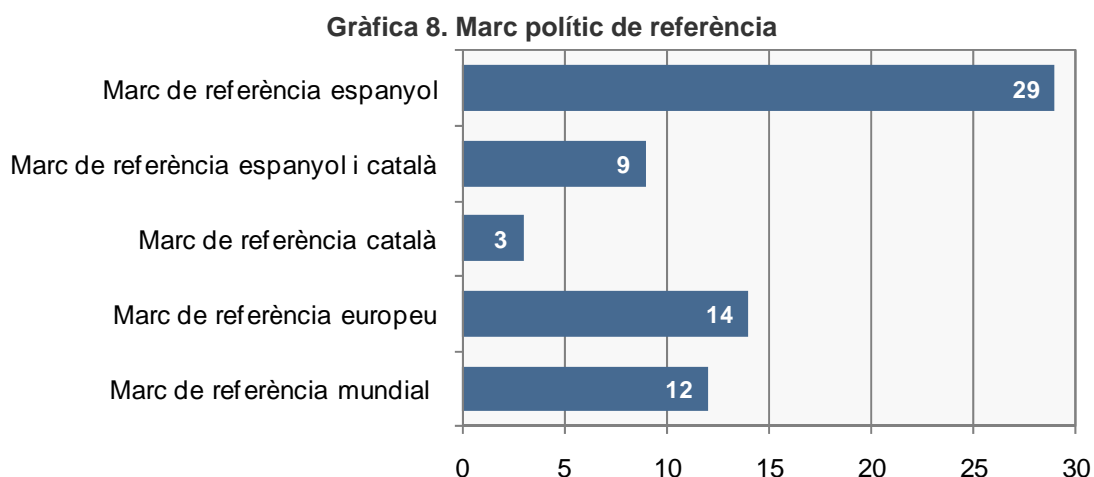

De forma explícita només tres persones estan en contra de la rebaixa del 5% del sou als treballadors públics. En general hi ha desconeixement sobre la situació a l'administració pública, un sector econòmic on, al marge dels funcionaris, desenvolupen la seva activitat un gran nombre de treballadors amb contractes temporals i precaris. Així mateix, també hi ha confusió entre la figura del funcionari i la del treballador públic. L'argument més estès a l'hora de justificar el 5% manté que es tracta d'un col·lectiu que té garantit el lloc de treball, una situació certa només pels funcionaris, però no per la resta de treballadors públics. Per contra, quan algun tertulià mostra escepticisme davant la mesura, primerament acostuma a justificar-se destacant que també són funcionaris els mestres, metges i infermers i la policia. "No tots els funcionaris són de *guixeta*", diu un conversador.

Per altra banda, "la feina per a tota la vida" dels funcionaris en contrast amb la precarietat al sector privat és un altre dels arguments esgrimits per defensar la urgència d'una reforma laboral. Entre els que argumenten així, es parla de "casta" en referència al funcionariat i apareix el terme "injustícia" pel que fa a les condicions laborals dels mateix funcionariat comparades amb les dels treballadors d'empreses privades.

4.2.5. Marc polític de referència

El fet que la retallada social sigui obra del Govern espanyol té com a conseqüència que el marc de referència polític de la majoria de les tertúlies sigui l'espanyol. Tanmateix, al tractar-se d'una crisi amb efectes globals, el marc sovint es desplaça també cap a una instància mundial o, almenys, europea. Per contra, el marc català resta clarament minoritzat. Així ho mostra la Gràfica 8, on els tertulians poden estar comptabilitzats en més d'un marc referencial.

D'aquesta manera, el 79% dels tertulians (38) emmarquen el seu discurs en una esfera espanyola (encara que no de forma exclusiva). La meitat de tots els 48 conversadors, al mateix temps, ho situen en un context més ampli. D'aquests, un 50% ho emmarca en un espai europeu i l'altre mundial (14 i 12, respectivament).

Per altra banda, una cinquena part dels tertulians mantenen un marc de referència compartit entre l'espanyol i el català mentre que només una minoria mantenen un marc català contextualitzat en un marc supra-estatal. Des d'una perspectiva catalana, el tema que més preocupa als tertulians és com es repartirà els més de 1.200 milions d'euros de la retallada que han d'aplicar les comunitats autònomes.

Els tres apunts de la taula al marc exclusivament català corresponen a persones que han emfasitzat en les seves intervencions la repercussió a Catalunya de les mesures del Govern espanyol, tot i que s'han referit al marc mundial i europeu, tant per les mesures necessàries com per l'origen de la crisi. De tota manera no han obviat el marc espanyol.

A continuació es tracten els arguments que van ser utilitzats en els debats de les tertúlies al voltant de les mesures preses pel Govern espanyol el 12 de maig de 2010. En primer lloc, s'aborden fórmules que van ser utilitzades a favor dels posicionaments majoritaris entre els conversadors i que, per tant, tenen pes en l'ús del temps i influència considerable en l'audiència. En segon lloc, s'aborden fórmules que encara que minoritàries són rellevants més enllà de la quantitat de vegades que són dites, perquè reforcen prejudicis i no contribueixen a un coneixement ajustat de la realitat.

4.3.1. Fórmules axiomàtiques i resignades

L'informe constata que la posició de la majoria dels tertulians és favorable a les mesures, primer, de reducció del dèficit i, després, de reducció de la despesa social. Per presentar els arguments han abundat fórmules com:

“Era necessari ...”

“Era inevitable ...”

“Era ineludible ...”

Aquestes formules o bé són el punt de partida o bé remetent a l'axioma segons el qual és necessari acceptar la retallada social per reduir aquest dèficit.

Sovint també hi ha qui es distancia lleugerament de la certesa axiomàtica:

“Segurament era necessari ...”

“Segurament no hi ha alternativa ...”

Amb la qual cosa, si bé es presenta un cert i petit dubte sobre la “necessitat”, el resultat és una afirmació resignada. Aquesta mena d'expressió de descàrrega encara es va veure més subratllada amb expressions com:

“No és bo, però era inevitable ...”

“Mai es pot estar d'acord amb una retallada, però ...”

“Al final és una purga, però mira, toca ...”

Aquestes fórmules, després de prestar un servei formal de rebuig a la mesura antisocial –aquí podríem dir que és una fórmula inversa de *lip-service*– acaben amb la conclusió que cal acceptar-la. És a dir, és una fórmula de resignació completa.

Fins i tot hi ha qui augura implícitament que, de no prendre's aquesta mena de mesures, el futur encara podria ser pitjor:

“No hi ha res més antisocial que deixar que s'enfonsi un país ...”

Entre axiomes i resignació es plasma una estratègia que legitima les propostes neoliberals amb la creença segons la qual 'No hi ha alternativa'.¹

4.3.2. Fórmules incrementalistes

Un grup de tertulians manté que la retallada social ha d'estar acompanyada de mesures de creixement econòmic; no de repartiment del treball o de reorganització de l'economia. És a dir, consideren que cal aprofundir en un model social basat en la productivitat i el consum. Per exemple:

“El problema de la UE i d'Europa és si serà capaç d'incrementar la seva productivitat com ho ha fet gràcies a la tecnologia i l'avanç del coneixement en els darrers 50 anys per mantenir l'estat del benestar”.

“Aquí l'urgent és que les botigues puguin vendre i es puguin omplir”.

“Si no creixes per sobre d'un 2 o 3% és un creixement catastròfic”.

“S'han de fer reformes estructurals per permetre el creixement i ser més competitiu”.

De fet, ningú parla d'un eventual model alternatiu i fins i tot una intervenció sobre l'austeritat desemboca així:

“L'austeritat per l'austeritat ens porta a la misèria. L'austeritat amb una finalitat i amb altres mesures ens portarà al creixement.”

Tot plegat, encara dins la lògica de 'No hi ha alternativa'.

4.3.3. Fórmules buides

Els arguments per justificar mesures que afecten negativament a sectors populars o febles visiten raonaments com el següent:

“És una qüestió de responsabilitat col·lectiva, ens tocarà una mica a tots fer l'esforç d'ajustar les economies a la nova situació”

La responsabilitat en l'origen de la crisi no recau pas en tothom. Per tant, en la frase anterior el terme “responsabilitat col·lectiva” o bé és inadequat o bé es refereix a la sortida de la crisi –i no a les causes–. En aquest cas, el concepte “col·lectivament” fa referència a repartir la càrrega de sortir-ne, cosa que la fa equivalent a la frase que la segueix: “ens tocarà una mica a tots fer l'esforç d'ajustar les economies a la nova situació”. Es tracta d'un raonament tautològic i buit.

Hi ha altres raonaments similars que més aviat són declaracions de creences:

“Jo crec que aquestes mesures convenients i necessàries en aquest moment comporten un sacrifici general i s'ha d'assumir la part alíquota. Cada ciutadà, la part que li toca, dir el contrari és una barbaritat. S'han de sacrificar les pensions, els funcionaris, els empresaris, els empleats i les SICAV”

¹ L'analista del discurs Norman Fairclough va ser el primer en parlar d'aquesta estratègia i la va anomenar 'TINA' (There Is No Alternative).

Fins i tot es plantegen falsos dilemes:

“O ens queixem que no es prenguin les mesures o acceptem que es prenguin...”

Com si no és pogués criticar tant que el Govern espanyol no prengués mesures com que, en cas que les prengués, fossin mesures inadequades.

D'una forma més rocambolesca i confusa un altre tertulià insisteix:

“Una pregunta, el critiquem [a Zapatero] pel que ha fet o el critiquem perquè no ho ha fet abans? És una pregunta, eh. Perquè si el critiquem pel que ha fet, llavors ens preguntem, què es podria fer. Però llavors no critiquem també perquè no ho havia fet abans.”

4.3.4. Fórmules desresponsabilitzadores

La discussió sobre la crisi remet a vegades a les causes i els mecanismes i deixa els responsables en un segon pla. Això és el que passa, tal com hem esmentat, amb l'evocació dels 'mercats'.

Els mercats són els espais o els mecanismes on uns actors executen les seves accions. Per tant, l'al·lusió a les responsabilitats dels mercats tendeix a difuminar els actors financers, ja siguin bancs, fons d'inversió o especuladors. Per exemple:

“Aquí estem en una situació que els mercats han agafat por del deute dels estats i els estats han de reaccionar”.

“Aquí el problema que té el govern d'Espanya és que quan vol demanar prestat als mercats, aquests li diuen 'sí, a aquests tipus molt alts perquè tu no podràs pagar'. I aleshores molt correctament, el Govern diu 'però com que no podré pagar? Si per cada euro que té el ciutadà d'Espanya només tenim un deute de 60 quan als altre països en tenen de 120 i més'. Doncs, els mercats diuen 'el problema no és ara, perquè tu pagaràs d'aquí a uns anys i tu amb un dèficit d'un 11% anual, que no sembla que tinguis cap mena d'interès a rebaixar, ara tens un deute de 60 però d'aquí a un any serà de 71, d'aquí dos de 82 i d'aquí a cinc a 120. I nosaltres, que ja som llestos, i sabem que tu no ens tornaràs els diners fins d'aquí cinc anys, ja sabem que d'aquí a cinc anys no podràs pagar.”

La tendència desresponsabilitzadora es dona també en les veus més crítiques amb el funcionament dels mercats:

“Els mercats s'han *forrat* pràcticament sense pagar impostos”

“Hi ha un govern econòmic que ha fet un cop d'Estat en el que ara estem. I em sembla que és un tipus de govern que no té exactament regles objectives com tots els governs, que poden ser discutides i tenen una oposició, sinó que tenen regles absolutament subjectives, és a dir, les dels seus interessos”.

La desresponsabilització, però, no s'acaba en el món financer. En la pràctica, les evocacions al mercat financer –l'antecedent immediat al que responen les mesures del Govern espanyol– desplacen les causes sistèmiques de la crisi. La crisi del deute espanyol no és més que un nou episodi d'una crisi que va ser reconeguda mundialment al 2008 i que és conseqüència d'un determinat model de desenvolupament econòmic capitalista. Alguns fins i tot ho neguen:

“La crisi que tenim ara ja no és culpa de les *sub-prime*, la crisi és única i exclusivament creada pels governs que s'han endeutat fins al clatell, que tenen un dèficit de l'11% del PIB i que s'han comportat de manera irresponsable”.

Hi ha també lectures hiper personalitzadores:

“Si analitzem la personalitat del president Zapatero, arribem a molts del problemes que tenim aquí”.

4.3.5. Fórmules amb prejudicis

La reducció del 5% en els sous dels empleats públics obre la porta a la discussió sobre el funcionariat. En primer lloc, hi ha tertulians que, en contra de la falsa generalització, expliquen que no tots els empleats públics són funcionaris i, per tant, no tenen el lloc de treball tan consolidat. N'hi ha també que, contra una altra generalització, fan valer que la majoria de funcionaris són treballadors de l'ensenyament, la sanitat, les policies i altres serveis públics fonamentals. No hi ha, però, paraules de defensa contra la generalització que posa tots els funcionaris de '*guixeta*' en el sac dels incompetents.

Al marge de contribucions més equànimes, aquí va una mostra d'altres contribucions sobre el funcionariat:

“Els funcionaris tenen una feina fixa, el sou no estarà malament, aguantaran molt bé”.

“En una situació de crisi profunda que tenim, aquesta garantia de conservació de lloc de treball té un preu (...) Estic segur que això l'opinió pública ho recolzarà”.

“Això dels funcionaris és el mateix que parlàvem l'altra dia dels maquinistes de la Renfe, que feien una vaga per tenir els aparcaments coberts. (...) Els sindicats que vagin al *tanto* perquè aquí el que s'ha d'assegurar és la pau social. Repeteixo, *cuidado* amb els sindicats protestant per la baixada de sous dels funcionaris, però alerta perquè hi haurà el greuge comparatiu de tota l'altra gent que t'estic dient, que no són funcionaris, i que han rebut les conseqüències d'un ERO, i que veuran això, que hi ha uns que tenen uns privilegis i per això es mobilitzen els sindicats. Alerta els sindicats perquè la pau social és important i si no, hi pot haver fractura, entre els que són funcionaris i els que no ho són, i que també han rebut les conseqüències de la crisi.”

“Hem parlat dels funcionaris. Crec que en aquest país, els senyors que tenen garantit el lloc de treball, cosa que no tots podem dir i que el seu índex de productivitat està un 20% per sota ...”

5. Conclusions

- **Els resultats exposats demostren que les tres tertúlies legitimen globalment les mesures adoptades pel Govern espanyol.** En particular, les idees difoses a partir de les tertúlies legitimen que part del cost de sortir de la crisi recaigui en els sectors socials menys afavorits –pensionistes i dependents–, quan ells no en són responsables. També en particular, part del discurs aprofita prejudicis socials –contra el funcionariat– per legitimar la reducció salarial dels empleats públics. I, indirectament, que la mesura s'hagués pres sense diàleg social.
- **Els discurs global de les tertúlies legitima la política de la reducció del dèficit de l'Estat i de les polítiques de creixement econòmic a l'ús.** Hi ha una certa pluralitat que oscil·la dins del marc ideològic comprès entre el liberalisme econòmic i el keynesianisme. Tot i que escasses, hi ha espurnes de discursos anticapitalistes.
- **Els estrats socials dels tertulians afavoreix la presència de perspectives pròpies de les classes mitjans i altes, no la de segments socials menys afavorits.** Això és així malgrat que en els programes dels que formen part les tertúlies analitzades hi ha entrevistes o intervencions de sindicalistes i hi ha trams oberts a la participació telefònica o electrònica.
- **L'escassa representació de les dones tampoc facilita perspectives de gènere** tant pel que fa a la crisi com als efectes que tenen les mesures de retallada social.
- La composició professional de les tertúlies afavoreix la presència de persones de perfil generalista i poc especialitzat. **Les discussions es mantenen sovint en la superfície temàtica.**
- **El marc de referència hegemònic dels tertulians és l'espanyol.** Aquest fet és en gran part conseqüència que el debat gira essencialment sobre mesures preses pel govern de l'Estat.
- Del conjunt de resultats i conclusions, **es constata la necessitat d'una major diversitat social i ideològica amb l'objectiu d'afavorir la pluralitat de les tertúlies**, així com una major especialització dels seus participants a l'hora d'abordar temàtiques concretes.